STORYTELLING 3D -att berätta en historia i tre dimensioner
Rydals museum 13/6 – 27/9 2020

KATALOG

med beskrivning av modellerna
och presentation av (några av) modellbyggarna

Välkommen att förlora dig bland fascinerande världar i miniatyr!

Modellerna som är utställda i Storytelling 3D är inlånade från modellbyggande privatpersoner runt om i Sverige -och från Norge. Det som visas i utställningen är modeller och miniatyrer placerade i olika slag av miljöer – något som i modellbyggarvärlden brukar kallas för *diorama,* eller *vignette*. Det senare används oftast då själva ”miljön” runt figuren eller modellen är hållen till ett minimum.

Nära besläktad med dioramat är naturligtvis modelljärnvägen, men också det som kallas ”miniatyrer” (och utövarna ”miniatyrister”), där boendemiljöer och interiörer är i fokus.

Många kan säkert fråga sig; ”Varför är det så mycket krigsmodeller”?
Svaret på det är inte alldeles enkelt att utröna, men kort sagt kan man väl säga att det nog kan kopplas till att dioramabyggandet historiskt sett i mångt och mycket har militära rötter. Då som ett slags tredimensionella kartor för att planera sina fälttåg. Från framförallt 1800-talet och framåt uppmuntrades unga gossar i de bättre bemedlade samhällsklasserna att pyssla med och leka med tennsoldater, som ett slags förberedelse för sin förväntade officerskarriär. Även för vuxna män (oftast med militär bakgrund) blev detta att återskapa viktiga bataljer med tennsoldater satta i landskapsmodeller en accepterad (om än något excentrisk) aktivitet. Efterfrågan på tennfigurer (och tillbehör för dessa) styrde vilken typ av figurer och modeller de tidiga leksakstillverkarna producerade. Och så ser det ut än idag. Utbudet av figurer och plastmodeller på marknaden domineras av militära teman.

Som en parallell till denna historia utvecklades från 1600-talets utsökta husminiatyrer och ”överraskningsskåp” (för vuxna) det som vi idag betraktar som ”dockskåp” och som alltmer kom att betraktas som en pedagogisk ”leksak” för att fostra högreståndsflickor till att bli goda, omsorgsfulla husmödrar. Inom dagens modellhobby lever 1600-talets husmodeller för vuxna vidare genom ”miniatyristernas” utsökta skapelser.

På senare tid har förebilder ur filmens och dataspelens världar också i allt högre grad kommit att påverka utvecklingen inom modellbyggarhobbyn.

Det är bara fantasin som sätter gränser…

OBS: de största dioramorna, Poltava, Modelljärnvägen och Skattkistan presenteras i slutet av katalogen.

1. ”Visst nappar det!” (Uffe, Stockholm, augusti 2008)

Jonas Dahlberg

Som mitt inlägg i den pågående miljödebatten får jag presentera Uffe.

Uffe har packat väskan full med bärs och fiskegrejer för litet fridfull metning i Stockholms vatten. Visst nappar det -men inte med fisk!

Se även nr 7 – 13 samt 26 – 28 för fler modeller av Jonas.

2. Pilgrimer

Johan Gyllingberg

Pilgrimsfärder var mindre riskfyllda än andra resor under medeltiden, eftersom pilgrimer kunde förvänta sig ett särskilt skydd. Att angripa eller råna dem var ett allvarligt brott, men det var ändå tryggast att resa i grupp. Sällskapet erbjöd också en viss säkerhet vid sjukdomar och skador som kunde uppstå längs vägen.
De flesta pilgrimer fotvandrade och som ofta under bar himmel eller erbjöds husrum i kloster eller hos människor de passerade på vägen. Förutom medhavd proviant och sådant de köpte under resan kunde de också räkna med att bli bjudna på mat.

3. Mangårdsbyggnaden

Johan Gyllingberg

Fram till början av medeltiden konstruerades alla byggnader i norden av trä. Redan under järnåldern var nordborna mycket skickliga snickare och träsnidare och kunde uppföra avancerade och vackert utsmyckade byggnadsverk.
Men de behärskade ännu inte konsten att bygga med sten och murbruk och därför har vi inte en enda forntida byggnad bevarad i norden. Ett fåtal bevarade norska stavkyrkor från tidig medeltid bär dock ännu synligt vittnesbörd om den högtstående träbyggnadskonsten.
Det välvda taket kallas ryggås och den takkonstruktionen fortsatte att vara vanlig in på 1700-talet.
(fakta från: Fredrik Charpentier Ljungqvist, *Den långa medeltiden*, 2015)

4. Stavkyrka

Johan Gyllingberg

När man började bygga stenkyrkor på 1100-talet fanns det sedan ett par hundra år tillbaka fullt av träkyrkor i landskapet och man fortsatte att bygga sådana parallellt med de romanska stenkyrkorna. Kyrkornas konstruktionssätt varierade i stor utsträckning. Några var stavkyrkor vilket innebar att de var konstruerade av resta plankor som under tidig medeltid ibland var nedgrävda direkt i jorden, utan syll. Då brädorna fort murknar i jorden började man så småningom placera dem på en syll, eller grundmur av sten. I Västergötland känner vi till en handfull stavkyrkor genom beskrivningar och bevarade plankor. De tycks samtliga ha varit uppförda under 1000- och 1100-talen. Alla utom en: Hedareds stavkyrka som är dendrodaterad* till 1501. Modellen är i stort sett en kopia av denna kyrka som den kunde ha sett ut utan behandling med tjära.(fakta från: Claes Theliander, *Det medeltida Västergötland*)

**Dendrotadering: datering med hjälp av årsringar i trävirke*

Johan Gyllingberg

Ålder: 55 år

När började du med modellbygge?

Jag höll på med en del olika former av modellbygge från 10-årsåldern fram till gymnasiet. Sedan tog andra intressen vid och det dröjde ända till jag var nästan 50 innan jag återupptog hobbyn.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

En av de första modeller jag minns var segelflygplanet Amigo II av Graupner.
Det tog mig hela det långa norrländska vinterhalvåret, med radiostyrning och allt,
att bygga. En vacker vårdag var det så dags för premiärflygningen. Innan en timme hade gått kraschade planet mot en stängselstolpe.

Efter det har mitt intresse för balsaträ varit lågt.

Vad driver dig att bygga modeller?

Att se det färdiga resultatet.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Problemlösning, lära sig nya tekniker, men kanske framför allt känslan av att kunna skapa något som väcker andras intresse.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Mestadels av alla tusentals sidor jag läst om historia och arkeologi, i synnerhet det som handlar om skandinavisk medeltid förstås. Men icke att förglömma är alla dessa lärorika klipp på YouTube gjorda av duktiga och entusiastiska modellbyggare.

Har du något ”drömprojekt” -i så fall vad?

Ett gruppbygge av ett stort medeltidsdiorama i skala 1/72, gärna intressanta delar av Lödöse på 1200 – 1300-talet. Eller varför inte en större gård med dess olika byggnader och allt som utspelar sig där.

5. HOGWARTS -3D printad modell med motiv från Harry Potter

Annie Moberg

Se även nr 74 – 75 för fler modeller av Annie.

6. Den brutalare sidan av vikingarna

Patrik Berntzon

Vikingarna var främst jordbrukare och handelsmän. Men där fanns också tider när de kunde uppvisa en brutalare sida och utförde plundringsräder under sina resor.
Den här fiktiva scenen är tänkt att utspela sig någonstans i Northumbria i nordöstra delen av England runt 800 e kr. Vikingarna plundrade åtskilliga små kloster och städer under sina resor över Nordsjön från Skandinavien.

I bygget av detta diorama har jag hämtat en hel del inspiration från den verkliga plundringen av klostret i Lindisfarne som ägde rum år 793 e kr.
Det brukar räknas som den första dokumenterade attacken utförd av vikingar i England. Inspiration har jag också fått från TV-serien ”Vikings” som är en fiktiv berättelse om vikingars liv, resor och plundrande.

7. Time – nutid, någonstans i Europa

Jonas Dahlberg

Detta diorama visar en fiktiv, arkeologisk utgrävning någonstans i Europa.
Lager för lager kan det beskrivas så här, från botten och uppåt:

- Första lagret innehåller ett dinosaurieskelett inbäddat i klippan.
- Andra lagret avslöjar lämningar av en antik romersk stad.
- Tredje lagret innehåller spåren av ett 1600-tals slagfält.
- Mellan tredje och fjärde lagret kan mana ana spår av en skyttegrav från första världskriget.
- Det fjärde lagret uppvisar sopor och skrot från vår egen tid.

Jag hoppas du frågar dig detsamma som jag: Vad kommer du lämna efter dig?

8. Minnen från den 4:e juli. Viborgska viken 1805.

Jonas Dahlberg

Under det rysk - svenska kriget 1788 – 1790 utkämpades åtskilliga sjöslag, men inget med sådan dramatik som det i Viborgska viken 4 juli 1790, vilket gått till historien som ”Det Viborgska gatloppet”. Diorama illustrerar en veteran från den svenska flottan som femton år senare sitter intill spillrorna av sin sänkta fregatt, försjunken i minnen från bataljen den 4:e juli.

9. Vraket efter regalskeppet Svärdet som det återfanns 2011.

Jonas Dahlberg

Hösten 2011 återfanns vraket efter regalskeppet Svärdet öster om Öland av vrakletarföretaget Deep Sea Productions. Vraket undersöktes noga och med hjälp av de videofilmer som togs i samband med dokumentationen har Niklas Eriksson, Södertörns Högskola, gjort en uppmätningsritning av skeppsvraket. Det finns i övrigt inga ritningar på Regalskeppet Svärdet bevarade.

10. Regalskeppet Svärdet inför sin sista strid den 29 maj 1676 utanför Ölands södra udde.

Jonas Dahlberg

Svärdet var ett stort svenskt regalskepp, bestyckat med 86 kanoner. Skeppet var Claas Ugglas amiralsskepp 1676. Under slaget vid Ölands södra udde den 1 juni 1676 antändes skeppet av en holländsk s k ”brännare” (ett speciellt, mindre fartyg avsett att sätta eld på fiendens skepp) och gick till botten. 600 man, inklusive Claas Uggla själv omkom. Slaget utanför Öland är känt som ett av den svenska flottans största nederlag någonsin. Tidigt i slaget kapsejsade och exploderade även regalskeppet Kronan.

11. ”Varför fika på stan?”

Jonas Dahlberg

Återigen en tribut till mina norrländska rötter. I en liten stuga i Byska strax utanför Skellefteå sitter Lars Marklund (kusin med Lars Marklund som är gift med Lovisa Marklund, halvbror till Sten Marklund. De är i sin tur släkt med Lundmarks i stugan bredvid, men det är en annan historia…).

Luxuskaffe bryggt i perkulatorn och hembakade bullar. På radion går sjörapporten; ”*Bjuröklubb, 26 grader, vindstilla*…”

12. ”He frys snart -jag kan vänt!” (Elon i Mickelsträsk utanför Umeå, juni 2008)

Jonas Dahlberg

Som en tribut till mina rötter, norrländska släktingar och vänner som står ut med kylan och mörkret har jag gjort detta bygge.
Storyn är enkel: En sportfiskare, Elon, med isborr, pimpelspö, täckjacka och diverse utrustning står i sjön Mickelsträsket och inser att han fått med sig vinterfiskeutrustningen av misstag. Som sann norrlänning säger han:
”*He frys snart. Jag kan vänt!*”

13. Angriff! Mannheim, Tyskland 16 december 1940.

Jonas Dahlberg

Dioramat visar hur en odetonerad bomb, en blindgångare, har fallit tvärs igenom ett bostadshus i Mannheim. Så här pass tidigt i kriget hade man bara vidtagit mycket begränsade åtgärder för att skydda befolkningen mot följderna av så kallad ”strategisk bombning”. Jag fick idén att göra ett tvåsidigt diorama med en fridfull framsida och en fullständigt förstörd baksida.

Mannheim var måltavlan för operation ”Abigail Rachel”, den första medvetet planerade terrorbombningen mot en tysk stad, som ägde rum den 16 december 1940. Staden fick därefter utstå åtskilliga bombräder ända till krigsslutet 1945.

Se även nr 1 och nr 25 – 28 för fler modeller av Jonas Dahlberg.

14. Västfronten under första världskriget 1914 – 1918. Skala 1:35

Magnus Isaksson

15. Skyttegravskriget på västfronten. Första världskriget 1914 – 1918. Skala 1:72.

Magnus Isaksson

16. Befälhavarens död

Erik Westberg

Tyska soldater ur en ”Kampfgruppe” (stridsgrupp) sörjer och befinner sig i chack över sin döde befälhavare. Några är uppgivna, andra försöker spåra fienden.
Ett diorama som visar krigets grymhet.

17. Bravo 6 -stridsscen från vietnamkriget.

Erik Westberg

Vietnamkriget var en mycket långdragen militär konflikt i Vietnam. Laos och Kambodja som pågick från 1 november 1955 till Saigons fall 30 april 1975 (19 år och 189 dagar). Från mitten av 1960-talet började USA skicka stora mängder trupper till Sydvietnam för att understödja landets militär i kampen mot den kommunistiska gerillaarmén FNL som understöddes av Norvietnam (och indirekt av Sovjetunionen och Kina).

Vietnamkriget blev även känt som det ”första TV-sända kriget”.

18. ”Enemy at the gate”

Erik Westberg

Tyska soldater förbereder en försvarsposition i en liten italiensk by 1944.

Jag ville skapa en kompakt scen med mycket detaljer på liten yta. Ville också ”förlänga” scenen genom att använda soldater som spanar intensivt åt ena hållet samtidigt som en annan pekar åt någon eller några som inte syns i dioramat.

Erik Westberg alias DIOWORK

Ålder: 49 år

När började du med modellbygge?

Jag byggde modeller och målade figurer som barn. 2015 öppnade jag en låda som jag sparat med mina gamla modeller…. Bygglusten svepte över mig och jag påbörjade min ”vuxna karriär” som modell- och dioramabyggare.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

Minns inte vilken som var min första modell, men jag hade en gigantisk samling av olika soldater i skala 1/72. Jag kunde bygga upp en hel stad i 1/72 på mattan i mitt rum och sedan leka med detta i flera dagar.

Vad driver dig att bygga modeller?

Jag älskar att skapa scener i miniatyr. Det är inte själva modellbyggandet i sig som driver mig, det är istället själva helheten att bygga ihop scener. Det gäller att hitta byggnader, växter, figurer och fordon som tillsammans interagerar med varandra på ett bra sätt. Det är helheten jag vill åt.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Jag har en inre skaparlust helt klart. När jag sitter och bygger, målar eller tänker ut mina byggen är det som tiden står stilla; trötthet och hunger existerar inte. Extra drivande är att jag känner fortfarande hur jag utvecklas som byggare, varje nytt bygge blir (i mina ögon) lite bättre än det förra.

Att tävla i diorama/modellbygge är också roligt, det sporrar mig till att försöka göra mitt yttersta. Att se andras byggen på en utställning/tävling är väldigt inspirerande. Jag har sedan 2016 en YouTube-kanal där jag lägger upp filmer på hur jag bygger mina dioramor. Sedan starten har jag publicerat ca 72 videos med totalt över 1 miljon visningar. När man sitter hemma och bygger kan man känna sig rätt ensam, men surfar man runt några minuter på internet inser man att denna hobby är hur stor som helst.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Mycket inspiration kommer självklart via internet. Internetforum, YouTube-filmer, googla på ”diorama” så ser du själv hur mycket du får upp. Böcker om diorama är alltid trevligt att titta i och läsa. Men jag får nästan mest inspiration av att själv studera natur och byggnader när jag rör mig utomhus. Jag har alltid en ”diorama radar” påslagen.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Det finns så många drömprojekt, det är omöjligt att välja……

19. Ardennerna 1944

Erik Westberg

De allierades trupper stötte på överraskande och oväntat hårt motstånd vintern 1944 – 45 då Tyskland inledde den så kallade ”ardenneroffensiven” -ett omfattande motanfall understött av pansar med tyngdpunkten i södra Belgiens skogsbeklädda bergstrakter. Dessutom var de amerikanska trupper som först fick möta motanfallet illa rustade för krigföring i kyla och snö. Här ser vi en grupp amerikanska soldater avfyra de sista salvorna med sin artilleripjäs innan ammunitionen är slut.

Jag ville skapa en miljö där betraktaren förhoppningsvis kan känna den genomträngande kylan där scenen utspelar sig.
Snön är gjord av vanlig bikarbonat.

20. Tank hunters – Stridsvagnsjägare

Erik Westberg

Frankrike 1944. Amerikanska soldater spanar efter lovliga byten för deras ”bazooka”. Jag ville skapa en scen innehållande en potatisåker.

”Bazookan” räknas till första generationens raketgevär och användes främst som pansarvärnsvapen, dvs för bekämpning av fiendens pansarvagnar och andra fordon.
Vapnet utvecklades i USA under andra världskriget.

21. Anfallet vid Brecourt, 2.

Erik Westberg

Ett av mina första dioraman. En verklighetsbaserad scen som utspelade sig under D-dagen 6 juni 1944. Amerikanska fallskärmstrupper genomförde ett framgångsrikt anfall för att slå ut en gruppering med tyskt artilleri som besköt landstigningsområdet. Inspirerad av avsnitt 2 i TV-serien *Band of Brothers*, där man också får se hur löjtnant Winters går in i en tysk bunker och hittar strategiska kartor över de tyska eldställningarna.

22. Anfallet vid Brecourt, 1.

Erik Westerberg

Verklighetsbaserad scen från Normandie, Dagen ”D” 6 juni 1944.
Amnerikanska fallskärmstruppers Anfall mot tyska artilleriställningar vid gården Brecourt. Detta specifika anfall är känt för många genom att den även återges i del 2 av TV-serien ”*Band of Brothers*”.

23. Fyrskepp i nöd -Goodwin Sands, novemberstormen 1954

Pontus Carlweitz

I över 250 år har fyrskepp väglett och varnat sjöfarande utmed de brittiska kusterna.
En speciellt fruktad plats är de så kallade ”Goodwin Sands” ett omkring 16 km långt område med förrädiska sandbankar i engelska kanalen ett stycke utanför Dover och Deal. Under århundradenas gång beräknar man att fler än 2000 fartyg har förlist vid Goodwin Sands, som gör skäl för namnet ”Den Stora Skeppsslukaren”.

Forts. 23: Ett av fyrskeppen som hade till uppgift att varna sjöfarten i området var LV-90 (Light Vessel) *South Goodwin*, som togs i tjänst 1937. Fartyget hade en besättning på sju man och liksom flertalet brittiska fyrskepp saknade det egen maskin (man hade bara en dieselmotor för elgeneratorn) och måste bogseras ut för att ankra upp på sin position. Besättningarna rekryterades bland frivilliga, erfarna sjömän. Uppdraget räknades som ett av de tuffaste till sjöss.

Om ankarkättingarna brast, eller ankarna började dragga innebar det alltså att fartyget kunde driva vind för våg vilket naturligtvis var en livsfarlig situation.

Natten mellan den 26 och 27 november 1954 härjades farvattnen utanför engelska sydkusten av den värsta höststormen i mannaminne och då hände det som inte fick hända…
South Goodwins ankarkättingar brast och fartyget började driva handlöst i orkanvindarna.
Till slut strandade skeppet mot en större sandbank och kantrade.
Samtliga sju besättningsmedlemmar drunknade, medan däremot en tillfälligt ombordtagen passagerare, en fågelskådare vid namn Ronald Murton, lyckades ta sig ut genom en skylight (takfönster). Han var nära att ge upp när han efter att i flera timmar klamrat sig fast vid en reling i stormens piskande vatten och kyla till sist kunde räddas via en helikopter som var stationerad på en amerikansk flygbas vid engelska sydkusten.

24. Oakley Class Lifeboat (brittisk sjöräddningsbåt av Oakley-klassen, tidigt 1970-tal)

Pontus Carlweitz

Det brittiska sjöräddningssällskapet Royal National Lifeboat Institution (R.N.L.I) grundades 1824 och idag finns 238 sjöräddningsstationer utplacerade längs kusterna i England, Irland på kanalöarna och Isle of Man. Fartygen bekostas ofta genom donationer från företag och privatpersoner. Besättningarna rekryteras bland erfaret sjöfolk på orten.

1958 sjösattes den första prototypen av en ny typ av självupprätande sjöräddningsbåt som fick benämningen ”Oakley Class Lifeboat”. Skrovet är byggt i flera skikt av krysslagd mahogny med mipregnerad segelduk emellan vilket gör det extremt starkt. Undan för undan moderniserades dessa effektiva båtar och vissa var i aktiv tjänst ända inpå 1990-talet. Flera finns bevarade fast nu som museifartyg eller ombyggda till fritidsbåtar.

Totalt byggdes 26 båtar av Oakley-klassen under åren 1958 – 1971. Just denna byggsatsen har inte en specifik förebild utan föreställer en något moderniserad version som de kunde se ut under tidigt 1970-tal då de bl a utrustats med radar.

25. Russian Recycling, Murmansk 1991

Jonas Dahlberg

Den en gång så mäktiga sovjetiska ”ishavsflottan” var redan några år efter Sovjetunionens kollaps mycket dåligt underhållen. Det här dioramat visar en jagare av Sovremenny-klassen som lagt sig på botten i en hamn i Murmansk.
För de i Västeuropa som såg dessa rostande Murmansk-vrak på TV var det inte speciellt känt att de flesta av dessa fartyg hade sjunkit på grund av som en följd av den ryska formen av återvinning. Speciellt bottenventilerna av mässing var mycket värdefulla och åtråvärda. Det förekom därför inte sällan att folk tog sig ombord på dessa övergivna skepp för att stjäla bottenventilerna, vilket oundvikligen ledde till att fartyget sjönk.

26. Replacement Driver (ersättningsförare)

Jonas Dahlberg

Detta diorama utspelar sig i Reggio di Calabria, en liten stad i södra Italien, nära Messinasundet. Tyska trupper från Afrika Corps 21 pansardivision passerar genom staden på väg mot överskeppningen till Nordafrika 11 februari 1941. Stridsvagnens befälhavare bestämmer sig för att roa sig med damerna i staden medan hans förare fortsätter att leta efter hamnen där de skall lasta ombord. Föraren är en oerfaren ersättare eftersom den ordinarie blev skadad under striderna i Frankrike. Olyckligtvis ingick inte backningskörning i snabbkursen vid stridsvagnsskolan…

27. METRO 2033

Jonas Dahlberg

Dioramat är inspirerat av den postapokalyptiska science-fictionromanen med samma namn av Dimitrij Gluchovskij. Romanen utkom först som internetpublikation 2002 och i bokform 2005. På svenska i översättning av Ola Wallin 2005 genom förlaget Ersatz.

Författaren har utgått från sovjetiska myter om en hemlig stad under jord och det faktum att Moskvas Metro (dvs tunnelbana) byggdes som en gigantisk bunker för att kunna motstå en kärnvapenattack. Romanen har också legat till grund för ett datorspel som lanserades 2010.

28. Bad Memories, Frankrike 1950

Jonas Dahlberg

Även om de franska trupperna kämpade tappert kom Frankrikes snabba nederlag mot den tyska invasionsstyrkan sommaren 1940 som en chock. Några franska pansarförband gjorde våghalsiga motanfall men utan att de kunde påverka utgången.

Det här dioramat heter ”bad memories” (dåliga minnen) och illustrerar hur en fransk krigsveteran gör återbesök på slagfältet. Där hittar han vraket av den stridsvagn han var besättningsmedlem på nedkörd i ett dike. Det framkallar smärtsamma minnen från kriget…

Fler dioramor av Jonas hittar du på nr 1 och nr 7-13.

29. SAAB S 17 BS stationerad vid Lindviken i Sörmlands skärgård 1943 – 1945.

Pontus Carlweitz

SAAB 17 var företagets första egenutvecklade flygplanstyp och konstruerades primärt som spanings- och störtbombflygplan. En spaningsversion med flottörer togs också fram och benämndes då S17 BS. Dessa placerades i depåer eller mer tillfälligt iordninggjorda skyddsvärn utefter svenska kuster och i vissa fall även sjöar.

Under åren 1943-1944 anlades i Lindviken i det inre av östersjöfjärden Tvären (ett par mil norr om Nyköping) ett antal sådana värn för beredskapsbasering av denna flygplanstyp.
De flygmaskiner som var baserade här hade marinflygflottiljen F2 i Hägernäs norr om Stockholm som hemmabas. Ännu finns spår av dessa flygplansvärn synliga i strandlinjen inne i viken.

30. SAAB 37 ”Viggen” rullas ut ur berghangar vid F9, Säve Göteborg.

Alexander Gustavsson (modellen inlånad från Aeroseum, Göteborg)

I spåren efter historiens första kärnvapenattacker mot Hiroshima och Nagasaki sommaren 1945 aktualiserades frågan om hur man skulle skydda såväl civilbefolkning som militära baser och materiel mot denna typ av förödande vapen. Ett sätt att möta kärnvapenhotet var att bokstavligen spränga in sig i berg, ett område som Sverige med sin långa historia inom gruvdrift och kvalificerade företag inom bergshantering kom att bli värdledande på under efterkrigstiden.

Redan 1940 hade regeringen fattat beslut om att undersöka förutsättningar för att anlägga underjordiska, i berget insprängda flyghangarer vid den då nyuppsatta flygflottiljen F9 vid Säve. F9 blev så den första flygflottiljen i Sverige och en av de absolut första i världen som försågs med en sådan bergshangar. Då hade man dock ännu inte kärnvapenhotet i åtanke utan syftet var att skydda flygplanen (och manskapet) mot mer konventionella bombardemang.

På 1950-talet började man anlägga en betydligt större och mer avancerad bergshangar på ca 22 000 kvm som också skulle klara en kärnvapenattack. Denna anläggning kom att gå under benämningen ”Nya berget” medan den första fick heta ”Gamla berget”.

Flygflottiljen F9 lades ned 1969. Sedan 1999 driver stiftelsen Aeroseum ett projekt vars syfte är att bevara denna unika berghangaranläggning och 2008 invigde man också ett militärflyghistoriskt museum inne i Nya berget.

31. Nutidsarkeologi: Bärgning av en T34/76 ChTZ, 1943 års produktion

Lars Åke Denlov

Dioramat inspirerat av ett filmklipp på YouTube där man med hjälp av en bulldozer bärgar en i stort sett intakt sovjetisk stridsvagn från 1943 ur ett kärr där den bevarats till våra dagar. Just denna version av den massproducerade och mycket framgångsrika stridsvagnstypen tillverkades 1943 i Chelyabinsk traktorfabrik och fick modellbeteckningen ”ChTZ”.

32. Fika vid ”Elefanten”

Lars Åke Denlov

Panzerjäger Tiger (P) mer känd under sina ”smeknamn” ”Elefant” eller ”Ferdinand” (efter konstruktören Ferdinand Porsche) var en tung, tysk pansarvärnskanonvagn utrustad med den av fienderna fruktade mycket effektiva 88 milimeterskanonen (dvs granaten hade en diameter på 8,8 cm). Dessa vagnar var byggda på samma chassi som de ökända tyska ”Tiger” stridsvagnarna och började levereras 1943 inför sommaroffensiven vid Kursk på östfronten. Här har dock en dylik vagn erövrats av en grupp sovjetiska soldater som nu passar på att ta en stunds fika i skuggan av sitt byte - den jättelika ”Elefanten”.

33. Vadställe. Tyskt halvbandfordon typ Sdkf.9 korsar ett vattendrag.

Lars Åke Denlov

Detta var en typ av terränggående transport- och dragfordon som fick stor användning i många olika versioner inom den tyska krigsmakten under andra världskriget. Tillverkare var tyska FAMO-verken

.

Lars Åke Denlov

När började du med modellbygge?

Jag tror jag var 7-8 år. Brorsan hade köpt en Airfix Zuzuki-modell som fascinerade mig.

1973 flyttade vi till Floda och där fann Björkgården en diversehandel/presentbod som även hade en avdelning med plastmodeller. Där sprang jag hela tiden sedan… Sedan blev det uppehåll från 15 års ålder till kanske 35

Minns du din första modell, vad var det i så fall?

Nej omöjligt komma ihåg…. Det var många under en period.

Vad driver dig att bygga modeller?

Klurig fråga… För det första är det att man går in i sin egen värld. Man är inne där. Man kan stänga ute omvärlden för en stund. Det är avslappnande fast krävande på en och samma gång. Man är fókuserad på uppgiften/bygget/utmaningen.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Glädje, sorg, frustration…. Beroende på omständigheterna. Man utmanar sig själv. Man har en bild av hur man vill det ska bli och kämpar för att nå så nära målet som möjligt. Ibland måste man lägga saker åt sidan ett tag och komma tillbaka och då kan det vara riktigt bra!

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Överallt, vart jag än är. På jobb, i skogen, på TV, mycket på Nätet eller ute i trädgården. Var som helst egentligen.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Inget specifikt. Många projekt man går och gnager på, som man grunnat på länge.

34. Brothers in Arms -Berlin 1919

Mikael Terfors

Scenen beskriver egentligen inte en specifik händelse, utan är en illustration av ett skeende med ett Berlin i kaos under vårvintern 1919.

Kriget är över, även om freden ännu inte undertecknats. Den tyska armén har tågat hem, enligt vissa obesegrad, samtidigt har den tyske kejsaren abdikerat, och lämnat ett Tyskland i politiskt kaos.

Det finns gott om vapen och unga män att bruka dem, och på den politiska vänsterkanten sker uppror och myterier, medan folket fortfarande lider under de allierades blockad. I januari, uppmanar Spartakisterna med Rosa Luxemburg i spetsen till en generalstrejk. Detta slår regeringen brutalt ner med hjälp av nybildade frikårer, som i förlängningen kommer leda till bland annat Nationalsocialistiska partiet. På Berlins gator pågår regelrätta strider med tunga vapen, och efter någon vecka har kommunisterna besegrats, och dess ledare avrättats. Men detta är bara början av en lång serie ”revolutioner” och oroligheter som kommer plåga Tyskland under de närmsta åren.

35. På Västfronten Intet Nytt

Mikael Terfors

Scenen beskriver ett stycke skyttegrav på den tyska sidan under vårvintern 1918. Detta är en grav i andra linjen och soldaterna är antagligen lite uttråkade. Känslan av att kriget kanske är förlorat har möjligen redan infunnit sig.

De allierades blockader gör att både soldater i fält och befolkning lider brist på det mesta. Men om bara några veckor kommer stämningen radikalt ha förändrats. De tre soldaterna tillhör ”Füsilier Regt Generalfeldmascall Prinz Albercht von Preußen (Hannoverishes) Nr. 73, ett elitregemente med stolta anor. Deras uniform pryds av en blå armbindel med gul text ”Gibraltar” vilket ironiskt nog kommer sig av att regementet tjänat den brittiske kungen Georg den III, vilken var hertig av Hannover, och värvade tyska bataljoner för försvar av just Gibraltar.

Om några veckor kommer dessa män gå i täten för det kejserliga Tysklands sista offensiv, Operation Michael, något som kommer skaka de brittiska trupperna i grunden och till och med hota Paris.

Mikael Terfors

Ålder: 52 år

När började du med modellbygge?

Väldigt tidigt, kanske när jag var 5–6 år gammal.
Jag hade dock ett långt uppehåll, från ca 1987–2000

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

Något från Matchbox eller Airfix. Minns att jag och pappa byggde en Boeing B17G i 1:72 från Airfix. Då var jag nog 4 - 5 år gammal.

Mikael Terfors, forts.

Vad driver dig att bygga modeller?

Egentligen flera saker. Dels hantverket, tycker om att arbeta med händerna.

Dels designen – både den tekniska och den mer grafiska med målning och märkning. Men också till väldigt stor del den historiska researchen och de historiska händelserna, samt de tekniska framstegen och specifikationerna för en viss flygmaskin/bil eller vad det kan vara.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

En känsla av tillfredställelse när jag återskapar en avbild av något som inte längre finns. Men också avkoppling från arbete där jag kan låta fantasin och tankarna vandra.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

I böcker och i bilder. Jag läser en hel del faktaböcker och ”bildreportage” och går på museer där jag kommer åt. Sen blir ofta byggsatserna själva en inspiration. Någon häftig målning, eller ett fulsnyggt flygplan kan få mig inspirerad.

Har du något ”drömprojekt” -i så fall vad?

Oh ja, många, och de ändras hela tiden. Ofta då olika dioramor som jag konstruerar i huvudet, för att sedan förbättra och förändra med tiden. Att bygga ett kraschat flygplan någonstans på västfronten är en tanke som jag lekt med ett tag i olika tappningar. Jag har också en idé till ett sjödiorama med ett neutralt, svenskt fartyg.

36. Fyra minidioramor

Erik Westberg

Fyra småbyggen där jag övat på att måla figurer samt bygga miljöer i skala 1:72. Tre av miljöerna är hämtade från andra världskriget och en från vietnamkriget.

37. ”Fuck Off!”

Erik Westberg

Australiensisk SAS-soldat (kommandotrupperna Special Air Sevice) från vietnamkriget pekar finger. Ett minibygge jag gjorde för att försöka få till typisk vietnamesisk markmiljö.

38. The General's Soup

Erik Westberg

Sårad och uppgiven general betraktar tyska arméns sönderfall 1945.
Jag hade en bit av ett hus över från ett annat projekt och valde att skapa en liten scen i skala 1:72.
Hittade en litet annorlunda "fot" till bygget som dessutom knyter an till titeln!

Fler dioramor av Erik Westerberg hittar du på nr 16 – 22.

39. JERUSALEM 1187: Saladins krigshär invaderar "Den heliga staden".

Kim Bäckman

Mellan åren 1079 och 1099 organiserades två korståg. År 1099 lyckades korsriddare slutligen återerövra Jerusalem, "den heliga staden", från muslimerna.

Saladin var namnet på den muslimske ledaren som hade lyckats ena alla konkurrerande klaner och organiserat en stridshär som lyckades inta Jerusalem år 1187. År 1189 inleddes det tredje kristna korståget i syfte att återerövra staden från muslimskt styre. Korståget slutade då i ett totalt nederlag. Totalt organiserades 8 korståg anförda av de så kallade "korsriddarna" som var elittrupper huvudsakligen från England, Frankrike och Tyskland.

Kim Bäckman

Ålder: 58

När började du med modellbygge?
Första bygget ca 1970. Började måla små soldatfigurer när jag var i femårsåldern.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?
Robin Hood och Ivanhoe-borgen från klassiska Airfix.

Vad driver dig att bygga modeller?
Intresset för historia.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?
Harmonin och gemenskapen med andra byggare.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?
I böcker, från filmer och historia i allmänhet.

Har du något "drömprojekt", i så fall vad?
Att bygga olika sorters historiska stora slag, genom en tidsepok på 4000 år;
från före vår tideräkning fram till idag.

40. Flandern, Belgien 1914

Kim Bäckman

Den belgiska staden Liege har bombarderats sönder ock samman och intagits av tyska trupper i sina pickelhuvor. Med en armé på 750 000 man sköljde tyskarna in över hela Flandern för att sedan kunna anfalla Frankrike från flanken.

Se även Nr 68 för ytterligare ett diorama av Kim.

41. ”Do you need some help?”

Pontus Carlweitz

BMW 328 (1936 års modell) och Alfa Romeo 1750 cc (1930)
En enkel scen tänkt att utspela sig i samband med ett rally för historiska sportvagnar.
Basplattan består av en begagnad fotoram och våtslippapper.

42. ”Make a deal”

Charles King

Den här scenen visar två män som träffas för att göra upp om ett eventuellt bilköp. Betraktaren förutsätter nog att männens konversation rör sig om den gamla, illa medfarna Citroen som de har framför sig. Med titeln kan vara missledande, då de i själva verket talar om någonting annat än bilen… Bilen är en modifierad Revell-byggsats. Fler modeller av Charles King: se nr 55 – 60.

43. Depåstopp med Ronnie Peterson i Tyrell p 34

Lars Åke Denlov

Den svenske racerföraren Ronnie Peterson körde totalt 18 tävlingar för Tyrell-stallet med deras spektakulära, sexhjuliga modell p 34. Alla under 1977. Tyrell p 34 introducerades 1976 men blev inte den framgång man hade hoppats på och redan 1978 återgick man till en traditionell, fyrhjulig lösning. Ronnie Peterson förolyckades i samband med tävling på Monza-banan utanför Milano 11/9 1978.

44. Linjearbete vid slingan, Munsö 23 juni 1989

Fredrik Håkansson

Ett diorama som hämtat inspiration från 1980-talsstämningen i Simon Stålenhags svenska science fictionberättelse ”Ur Varselklotet”. Till ”robotdräkten” har jag utgått från byggsatstillverkaren Waves ”Maschinen Krieger S.A.F.S” i skala 1:20.

45. Erikas hobbyrum -en torsdagkväll i oktober 1988

Fredrik Håkansson

En dioramamiljö som är en mix av 1980-tal och science fiction. Roboten är en konverterad ”Maschinen Krieger S.A.F.S Prototype” i skala 1:20 från byggsatstillverkaren Wave.

46. EXCELSY

Fredrik Håkansson

En karaktär från fantasyvärlden Draconia.
Figurbyggsatsen kommer från Ares Mythologic.

47. Neutralitetsvakt

Fredrik Håkansson

Science fiction-vignette (minidiorama) där jag utgått från en byggsats av en ”Stridsrobot Hammerschlag” ur serien Front 46 från tillverkaren Maim.

48. Huvudfotingen

Fredrik Håkansson

Ett litet diorama med svensk iscensättning som berättar vad som hände i serviceverkstaden för stridsrobotar just den dagen då det var stängningsdags på förskolan och dottern istället fick följa med mamma till jobbet. Till roboten i dioramat har jag utgått från en Hasegawa-byggsats i skala 1:20 : ”Maschinen Krieger P.H.J 101 Grosser Hund”. Figurerna är från Brick Works.

49. Slyröjning vid slingan, Munsö 15 augusti 1987

Fredrik Håkansson

Ett minidiorama som inspirerats av 1980-talsstämningen i Simon Stålenhags svenska science fiction ”Ur Varselklotet”. Maskinen är en byggsats från Gazelle, ”MAIM I.G.G” i skala 1:35 som har konverterats till ”röjsåg”.

50. ”Det går att laga med silvertape och 5-56!”

Fredrik Håkansson

Ett diorama med litet svenska undertoner . Titeln är sprungen ur den diskussion som fördes i facebookgruppen Modellbygge kring ett par av detaljerna jag byggde till dioramat. Jag ägnade lediga stunder under fem månaders tid åt projektet. Roboten i dioramat är i grunden en ”Maschinen Krieger Mk.44 Ammoknights” i skala 1:20 från byggsatstillverkaren Hasegawa.

Fredrik Håkansson

Ålder: 52 år

När började du med modellbygge?

Mina första minnen av modellbygge var från när min far satt och byggde tillsammans med mig. (Det var nog mest han som byggde och jag som tittade på.) och då måste jag varit fem år.
Den första modell jag byggde själv pillade jag ihop när jag var ungefär sex och ett halvt. Efter det har det mer eller mindre alltid funnits modellbygge i någon form som en del av mitt liv.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

Min far hade köpt Airfixmodellen av månlandaren och den skulle vi bygga tillsammans.
Jag var dock så otålig efter att ha kommit hem från förskolan att jag började bygga ihop den själv (och jag fick ihop den märkligt nog).

Vad driver dig att bygga modeller?

Det har blivit en livsstil, en del av den jag är och något jag har svårt att sätta fingret på, men jag skulle nog ändå tro att det ha med behovet att uttrycka sig konstnärligt. Det är skaparglädjen och en önskan att iscensätta och möjliggöra idéerna och bilderna som finns i huvudet samt ett driv till att återskapa något så realistiskt som möjligt i miniatyr.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Det är många olika saker. För det första så är modellbygget ett sätt att koppla av. När jag sätter mig och bygger rensar jag skallen från allt ”slagg” som man tagit med mig hem från jobbet. Byggandet blir en slags meditation som ger energi.

För det andra så är det ett utlopp för min kreativitet, hade jag inte haft modellbygget så hade det säkert varit något annat konstnärligt uttryck som jag hade ägnat mig åt. Och för det tredje så har modellbygget på senare år kommit att bli en social grej, dels via nätet och olika forum där man delar erfarenheter och får konstruktiv kritik på sina byggen och dels i verkligheten genom att delta på tävlingar och vara med i föreningar där man träffas och bygger tillsammans.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Inspirationen finns överallt. Jag har alltid varit väldigt förtjust i såväl scifi, fantasy och historia och detta är något som hela tiden finns med i bakgrunden

På senare år så har jag framförallt funnit inspirationen i den vanliga svenska grå vardagen. Jag vill ta det vardagliga och sedan gärna skruva till det hela lite åt scifi-hållet. Simon Stålenhag har på senare tid blivit en stor inspirationskälla då han genom sin konst på ett fantastiskt sätt lyckats fånga det svenska vardagslandskapet på 1980 och 1990-talet, men med en fantastisk ”sciencefictiontwist”. Jag minns att när jag första gången såg hans bilder tänkte ”Herre Gud, här är en kille som tänker precis som jag”.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Det skiftar över tid. Alla projekt börjar på något sätt som ett drömprojekt och blir förhoppningsvis förverkligade på ett eller annat sätt med tiden. Men ska jag nämna något så har jag hemma ett gammalt foto från femtiotalet föreställande min farfar i en rätt speciell miljö. Detta skulle jag gärna vilja återskapa som modell någon gång i framtiden.

51. Tintin-inspirerad Märklinjärnväg

Peter Wik

En enkel modelljärnväg avsedd för en bokhylla hemmavid, som tar betraktaren – och tåget – genom några olika Tintin-äventyr: en bordurisk gränspostering ur "Kung Otokars spira", ett ökenlandskap ur "Det svarta guldet", ett avsnitt av Syldavien ur "Kung Ottokars spira" samt en tvådelad platta med bl.a. ett flygfält ur "Kung Ottokars spira" samt en flyktscen vid borduriska gränsen ur "Det hemliga vapnet".

Själva järnvägsmaterialet, både spår och tåg, kommer från tyska klassiska märket Märklin.
Figurer och modeller är av många olika fabrikat i lite olika skalor, plockat ur byggarens egen samling med plastmodeller. En del av modellerna har byggts ihop av olika byggsatser. Järnvägen är fortfarande under uppbyggnad.

Hittar du Tintin och Milou?

52. Diorama på Tintin-tema under uppbyggnad

Peter Wik

Loch Lomond är nog mest känt som kapten Haddocks favoritwhisky i berättelserna om Tintin. Loch Lomond är annars en känd sjö i Skottland vid vars södra ände ligger en liten ort som heter Alexandria. Där startades ett whiskydestilleri 1966 som bland annat saluför sorten Loch Lomond.
Kapten Haddocks supande kan dock härledas tillbaka ända till 1941, då han först introducerades i berättelsen ”Krabban med guldklorna”. Det råder delade meningar om huruvida Tintins skapare Hergé kände till verklighetens Loch Lomond-whisky eller om det bara är en slump. I de tidigaste upplagorna dricker Haddock dock Johnnie Walker.

Background story (av Peter Wik)

After the Second World War, quite some ambitious business enterprises involved with aviation were started up by former Royal Air Force/Luftwaffe/Fleet Air Arm pilots and ground crew.

One of them was the export transport division of the Scottish Whisky brewery Loch Lomond. Among the personalities involved were former Fleet Air Arm test pilot Ernest "Twinkle" Crown, Polish RAF fighter pilot Karl Krümmeldachs (aka Johny Bee!), German fighter ace Joseph "Jupp" Kreidler, the latter having a background in the Bavarian beer brewing industry, and, notably, Estonian, later on of Wadesdahn oil war fame Mosquito pilot, Piotr Szut.

This motley crew of adventurers were first and foremost very skilled pilots, but off course needed financing for their venture, which consisted of the transporting and exporting of Loch Lomond Whisky to many diverse, picky and demanding customers overseas.

The persons that were connected to the project as financiers are largely unknown, but some of the accounts name a mysterious sea captain possibly calleded "Kappock" as one of the main contributors, together with the Portuguese merchant Oliveira da Figueira, also known from the Wadesdah affair.

One emerging customer in the early sixties was the fledgling, breakaway Republic of Katanga in the south eastern part of the newly independent Belgian Congo. As the new state tried to become independent from the rest of the Congo, a civil war broke out and many Belgian and foreign soldiers of fortune appeared to fight in this crisis.

Those soldiers were a thirsty lot and the president of Katanga, Moïse Tshombe, together with the company Union Minière du Haut Katanga, did their best to satisfy the needs of good quality liquor for their combatants. So they secured a contract with the Scottish whisky enterprise, which, using derelict WWII aircraft, organized a direct air lift into Katanga.

As a civil war was going on, sucpicions were raised of possible illegal arms running by the company, therefore Interpol sent their two reputedly top agents to investigate. Their work gave no results, apart from extremely high hospital bills for the two policemen, apparently very prone to accidents.

In the actual scene, a Loch Lomond transport consisting of a former Luftwaffe Junkers Ju 88 bomber and a former Czech Air Force Avia CS-199 trainer, has just arrived at the landing strip in Elisabethville, carrying large quantities of whisky in a built-in tank as well as in barrels. During approach to landing, the aircraft struck a tree with the port airscrew but nonetheless managed to land safely.

(Excerpt from: Wik, P: Renegades and Hustlers. Business in the air of the post-war era. Heresneezedduck-upon-angrymanriver, Sinking Island Publishing, 2020.)

Peter Wik

Ålder: 45

När började du med modellbygge?

Jag började med modellbygge troligen någon gång på 1970-talet som barn och byggde med pappa. Från någon gång i tonåren och ända fram till 2006 så hade jag mer eller mindre ett längre uppehåll. Men från 2006 och framåt så har jag varit en flitig byggare och även dokumenterat mina byggen via forumet Modellbygge i Fokus på nätet.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

Det var en flygplansbyggsats; en Hawker Siddeley Hs 125 i skala 1/72 från Matchbox, troligen byggd i slutet av 1970-talet av mig och pappa. Den överlevde, om än i risigt skick, till helt nyligen!

Vad driver dig att bygga modeller?

Det är mitt stora historiska intresse och specifikt intresset för militärhistoria, som driver mig till att hitta på nya byggen.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Jag känner att jag får lugn och ro när jag bygger modeller. Jag är nöjd när jag lyckas med research inför ett visst bygge och trots att jag inte är en sådan väldigt tekniskt avancerad byggare, så kan jag glädja mig även åt resultaten.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Mestadels genom att läsa litteratur, både fakta och fiktion, samt genom att titta på andra modellbyggen på olika forum på Internet. Jag “snöar” gärna in på ett specifikt ämne under en tidsperiod av byggande, t.ex. att bygga markstyrkor ur tyska Afrikakåren i skala 1/72, tyska brandkårer under andra världskriget i skala 1/87 eller som här visas upp, byggen med olika flygplan och fordon ur Tintins äventyr.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Jag vill göra klart ett projekt som jag har påbörjat så smått, nämligen att i skala 1/72 / 1/76 bygga en hel avfyrningsplats för den tyska långdistansroboten V-2/A4, inklusive alla stödfordon, lastplatser och eldställningar, med mera. Det kan bli väldigt stort och jag har funderat på att bygga allt i ett stycke eller kanske mera troligt, dela upp det hela i ett antal mindre dioramor.

53. Tinitins Äventyr – Den Svarta Ön (flygmaskin De Havilland Tiger Moth)

Peter Wik

Detta diorama behandlar en scen ur Tintin-äventyret "Den svarta ön". Berättelsen centrerar kring mystiska affärer som visar sig pågå på en mystisk ö utanför skotska kusten. Både Tintin och detektiverna Dupond och Dupont blir indragna i händelseförloppet och "Dupondtarna" liksom Tintin gör vad de kan för att ta sig vidare i äventyret och i Tintins fall ut till den sägenomspunna ön. Vid ett tillfälle så rekvirerar de två olycksaliga detektiverna ett dubbeldäckat äldre plan av typen Tiger Moth, inklusive en mycket motvillig pilot – inte så konstigt, eftersom han visar sig vara endast mekaniker och inte flygare!

54. Tintins Äventyr – Den Mystiska Stjärnan (flygmaskin Arado Ar 196)

Peter Wik

I det här dioramat visas en scen ur Tintin-äventyret "Den mystiska stjärnan", i slutet av albumet – här har Tintin och hans pilotkamrat just återvänt med sitt Arado 196 sjöflygplan från den sjunkande metoriten, som utgör själva målet med äventyret och den vetenskapliga expedition som Tintin med flera deltar i. De har lyckats få med sig en bit av bergarten som meteoriten består av, nu kallad calystenium efter en av expeditionens medlemmar, professor Calystén. Plötsligt ploppar det upp en röd och vit svamp ur stenblocket, vilken sedan exploderar i tomma intet.

Flygplanet tillhör expeditionsfartyget Aurora och är märkt med beteckningen F.E.R.S: Fonds européen de recherches scientifiques, Fonden för Europeiska Realvetenskapliga Studier, som organiserar expeditionen.

55. Burnt Out Cab / Utbränd dragbil

Charles King

Detta enklare diorama visar en långtradardragare som blivit totalförstörd på grund av något slags elektriskt fel. Dragbilen är en mycket modifierad byggsats av en MAN dragare från Italeri som också kompletterats med fler detaljer. Askan, såväl inne i bilen som på marken, är äkta vara!

56. Renovatipon in progress / Renovering pågår

Charles King

Här ser vi hur en grupp mekaniker arbetar på att renovera upp en gammal grävmaskin. Grävmaskinen är en plastleksak som jag fick av en modellbyggarkompis för ungefär två år sedan. Jag bestämde mig för att låta grävmaskinen genomgå en totalrenovering. Bland annat ersatte jag åtskilliga av leksakens plast- och metalldelar med egentillverkade detaljer.

57. ”Take ’em out, now!”

Charles King

Här ser vi en grupp soldater involverade i en våldsam eldstrid med rebeller på en gata i Irak. En av signalisten kallar på eldunderstöd via radio. Han vill att de antingen med flyg eller tungt artilleri ska slå ut fienden för att avsluta striden.

Charles King är även representerad på nr 42.

58. ”Smile for the Times!”

Charles King

Smile for the TIMES
Charles King

Temat är enkelt: Någonstans i Irak rusar en grupp rebeller mot striden för att undsätta sina kamrater. Precis när de passerar hörnet på en byggnad passar en frilansfotograf på att ta pangbilderna han senare tänker sälja till TIMES magazine.

59. Fire Fight

Charles King

Vi betraktar en våldsam konfrontation mellan de Libyska rebellerna (som syns i scenen) och Gadaffis regeringsstyrkor (som är ”utanför bild”). Bottenplattan och grundstrukturen till detta diorama gjorde jag av s k kapaskivor (även kallat foamboard, cellpannå etc).

60. Truck loading bay / Lastkaj

Charles King

Detta diorama visar en långtradartrailer som kopplats loss från dragbilen och parkerats för lastning av gods vid ett kyllager. För att göra dioramat litet mer intressant lade jag till en gaffeltruck under byggprocessen. Dioramat är ett ”hemmabygge” från grunden där jag använt olika plastmaterial såväl som kapaskivor (foamboard). Jag fick också användning för många smådelar i min ”reservdelslåda”. Gaffeltrucken är en leksakstruck från snabbköpet som genomgått en omfattande ombyggnation.

61. Dreadnaught Tank MK XII ”Razorback”

Fredrik Håkansson

En ”karikatyrmodell” där den tänkta iscensättningen är någonstans i
”öknen i väster” sent på året 1940.
Stridsvagnen är en ombyggd byggsats, Akuyaku #1, från Asuka Models.

Fler modeller av Fredrik Håkansson, se nr 44 – 50.

62. Bröderna Lunds Motor & Cykelverkstad, 1945.

Per Olav Lund

Med detta diorama har jag försökt återskapa något av efterkrigsatmosfären i mitt hemland Norge. Mängder av materiel lämnades kvar efter att de tyska ockupanterna hade kapitulerat och lämnat landet och en hel del av detta togs omhand av invånarna och fick civila användningsområden.

63. Bröderna Lunds bakgård – Ford skåpbil 1932

Per Olav Lund

64. Svinstian
Per Olav Lund

Volkswagen har en speciell plats i mitt hjärta eftersom de alltid fanns runt omkring mig när jag växte upp i Norge på 1970-talet. Här har jag förvandlat en volkswagenbuss till en svinstia och på samma gång experimenterat med en del nya material.

65. Dog Day Afternoon
Per Olav Lund

Här har jag försökt återskapa en vardagsscen från fattigkvarteren i efterkrigstidens Oslo. Idén fick jag från ett fotografi från 1950-talet. Jag ville också få med både barn och vuxna i miljön.
Materialet i byggnaderna är huvudsakligen balsaträ och kartongpapper.

66. Husrenovering pågår
Per Olav Lund

Per Olav Lund, bosatt nära Drammen utanför Oslo, har i modellbyggarkretsar gjort sig internationellt känd som en "dioramats mästare". Han bygger i viss mån även modeller på beställning till bland annat olika museer och har även gett ut böcker i ämnet.

67. Fyra Miniatyrinteriörer: Kontnärsateljen, Julbordet, Äppelskörden och Vinhandeln.
Agnes Svensson

"Miniatyrer" har utvecklats till en egen genre inom modellhobbyn. Här ägnar man sig mest åt att skapa modeller av olika slags interiörer, enstaka rum eller hela hus. Agnes Svensson är sedan länge aktiv i Miniatyrsällskapet. Traditionen med detta slag av miniatyrer kan spåras tillbaka till 1600-talet.

68. En batalj under napoleonkriget 1803 – 1815
Kim Bäckman

Dioramat återger en sammandrabbning mellan en brittisk styrka bestående av Skotska Highlanders, Brittiskt infanteri och Green Jackets riflemen och franska kyrassiärer och kavalleri. Britterna försökte så gott som alltid skapa en fyrkantig försvarslinje -om dom hann…

Fler dioramor av Kim: se nr 39 – 40.

69. Kampen om Bron
Edvin Thorén

70. Motorstopp
Edvin Thorén

71. Attack från klippan
Edvin Thorén

Edvin är med sina tio år fyllda utställningens yngsta deltagare!

Edvin Thorén

Ålder: 10

När började du med modellbygge?

Jag började med modellbygge när jag var fem år.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

Min första modell var en Corvette i skala 1:32.

Vad driver dig att bygga modeller?

Det som driver mig att bygga modeller är att man kan göra vad som helst.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Det jag får ut av mitt modellbyggande är att det är så roligt att skapa!

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Jag hittar inspiration från andras modeller.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Mitt drömprojekt är att bygga ett D-dagen diorama.

72. Arbete pågår

Erik Westberg

Jag har byggt upp denna naturmiljö utan egentlig förebild. Det är en övning i att tillverka ett diorama med naturliga material. Förutom gräset (som är syntetfiber) och själva basen (frigolit) är resten av landskapsdetaljer och växtlighet sådant jag hittat i naturen. Soldaterna satte jag dit mest som en storleksreferens.

73. Mockup - Förstudie

Erik Westberg

Så här kan ett dioramaprojekt se ut på idéstadiet innan allt material, färg osv är på plats. Att göra en sådan här tredimensionell ”skiss” för ett dioramabygge kallas för att göra en ”mockup”.Scenen är tänkt att utspela sig i Italien 1944 och det är ett framtida byggprojekt. Men då kommer det att vara tyska figurer som skall stå annorlunda placerade än de i mockupen.

Fler dioramor av Erik hittar du vid nr 16 – 22 samt 36 – 38.

74. Hobbithus

Annie Moberg

Detta är en miniatyr skapad i en 3D-skrivare som Annie sedan har byggt på med färg, olika slags markmaterial, lövverk och andra detaljer.

75. Fairy Tree House -trädhus för älvor

Annie Moberg

Även här har Annie utgått från en modell skapad i en 3D-skrivare. Därefter har hon målat den och kompletterat med olika slags ytmaterial och ytterligare detaljering.

Se även nr 5, som också är en av Annie Mobergs modeller.

Annie Moberg

Ålder: 50 år

När började du med modellbygge?

Jag har så gott som alltid ägnat mig åt olika former av konstnärligt skapande, men började mer specifikt med modellbygge, med utgångspunkt från 3D-printade modeller, för drygt ett år sedan.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

I juni förra året dog min älskade tioåriga häst och då tappade jag helt livslusten. Jag förstod att jag måste hitta något nytt för att ta mig ur sorgen. Jag hade då aldrig sett en 3D-printer, men när jag googlade runt för att få en idé till att skapa något speciellt till hästens minnesplats hittade jag en sida med gratis filer att ladda ned för att med hjälp av 3D-printer skapa en miniatyr som såg ut precis som min häst. Så jag övertalade min make att skaffa mig en 3D-printer.

Problemet var bara att den printern bara kunde skriva ut ganska små modeller,14 x 14 x 14 cm, så hästen hade blivit alldeles för liten. Istället fick den första modellen bli en miniatyr av min assistanshund -en border collie! En vecka senare uppgraderade jag till en Creality CR-10S 3D printer och kunde till slut skapa min häst.

Vad driver dig att bygga modeller?

Jag är en 50-årig, gift konsthantverksnörd. Verksam som broderidesigner men har ägnat mig åt konstnärligt skapande i nästan alla former. För fjorton år sedan råkade jag ut för en allvarlig olycka och är sedan dess bunden till rullstolen och lider av kroniska smärtor. Med 3D-printerns hjälp kan jag fortsätta skapandeprocessen trots fysiska begränsningar, vilket för mig är en livsviktig form av smärtlindringsterapi.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Möjligheten att för en stund glömma smärta och handikapp och inte minst ett inspirerande och stöttande socialt nätverk av andra modellbyggare och 3D-printentusiaster över hela världen.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Framförallt från filmer och litteratur inom fantasy-genren, som till exempel Sagan om Ringen och Game of Thrones.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Ett drömprojekt som jag på sätt och vis är mitt uppe i redan nu är att i trädgården intill huset där vi bor skapa en hel liten miniatyrsagovärld till min dotterdotter, med bland annat olika älv- och hobbit-hus och andra slag av fantasibyggnader.

76. Post Finem

Martin Lindblom

Sarah Killmaester stiger av sin motorcykel och går mot personen hon nyss stött på, ska detta bli en batalj eller kommer det att ske något totalt annorlunda?

Inspiration: *Night of the long knives*, en postapocalyptisk novell som går ut på att människans behov har reducerats till våld eller reproduktion.

77. Kids Fantasy – barnfantasi

Martin Lindblom

Två barn flyger runt i universum på en stor sköldpadda, eller leker de endast i deras rum och detta är en manifestation av deras lek? Terry Pratchets noveller har haft en stor roll i skapandet av detta verk, men tanken är att betraktaren själv skall skapa sin egen historia utifrån vad man ser.

78. The Freak Show

Martin Lindblom

En surrealistisk cirkusscen med mordiska undertoner. Ett försök att skapa ett mardrömslikt diorama där saker ska kännas både rätt och fel… Inspirationen kommer dels av konstnären Maurits Echers verk (1898 – 1972), men också från filmen *Fear and Loathing in Las Vegas*.

79. Familjen

Martin Lindblom

En postapokalyptisk miljö som inspirerats av spelet *Fallout 2.*
En pappa och hans familj bestående av en son och en höna stannar för att vila precis innan de når sitt slutliga mål.

80. Lone Warrior – Den ensamme krigaren

Martin Lindblom

Här ser vi Keir Eith på väg mot slaget där allt kommer att avgöras…
Betraktaren får skapa sin egen kontext till denna händelse.

81. Dust Betty

Martin Lindblom

Betty är ute och letar i obygden efter föda och ammunition, men stöter på något oväntat…
Min huvudsakliga ide kommer från datorspelet *Fallout 2* där man på ett ställe kommer över en gammal bli som åker runt med i det sönderbombade landskapet i sökandet efter saker till att överleva med.

82. Liv och Roboten
Martin Lindblom

Liv är ute vid sin favoritplats vid den gamla ladan där den rostiga roboten finns, hennes föräldrar har berättat att den har vart där så länge de kan minnas.
Det är något speciellt med den platsen, de flesta barnen är där för att klottra på ladan eller tjuvröka, men inte Liv hon brukar gå dit för att det finns något där i luften som är speciellt. Denna dag har hon plockat sina favoritblommor från grannes trädgård och det är då hon hör något bakom sig…

Inspirerat av Simon Stålenhags verk men även från Roman Lapat.

Martin Lindblom

Ålder: 36 år

När började du med modellbygge?

Jag började intressera mig för modellbyggande väldigt tidigt, jag byggde saker till mina actionfigurer & turtles redan vid 5-6 års åldern. Sen runt 11 eller så kommer jag i kontakt med en granne till mig som spelar Warhammer fanstasy battle och jag blir så imponerad över de små detaljerade modellerna.

Det var inte själva spelandet som lockade alls utan det var mest det faktum att de gick att bygga om och måla dem som var min passion. Jag försökte många gånger och lyckades ibland göra hela arméer som jag spelade med, men när allt var färdigmålat så hade jag tappat intresse för modellerna.

Det jag insåg runt 20 års åldern var att jag hade en stor talang för detta och jag började måla upp arméer och singelmodeller till andra samlare för pengar. Genom åren har jag drivit en mindre blogg där jag hade en tanke att försöka komma i kontakt med andra talangfulla konstnärer som var likasinnade. Detta resulterade i att vi gjorde Sverige lite mindre och jag fick många goda vänner som vill hålla kontakten med livet ut.

För fem år sen så åkte jag på min första stora tävling i Italien där jag vann ett silver och ett brons i fantasy-kategorin. Det öppnade upp mina ögon för att skapa mer unika kreationer med mycket karisma och historia runt sig. Sedan dess har jag återvänt tillbaka till Italien och fått fler priser och goda vänner, men även fler priser i Sverige och på nätet.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

Det tror jag var en liten alvmodell med en stor yxa, tror det var en high eleves men är inte helt säker, jag har målat så väldigt mycket modeller genom tiderna.

Vad driver dig att bygga modeller?

Att berätta historier med färg och form har alltid vart ett stort intresse, under uppväxten var jag ofta med min en mormor som målade olja på tavlor så konsten har alltid vart nära mig. Nu handlar det mycket om släppa loss skapandekraften, gärna med mina barn. Det är underbart att få barnens tankar om vem/vart/hur modellerna är eller vart de ska.

Att vara en konstnärlig förebild kanske är ett bra sätt att summera frågan.

Martin Lindblom, forts…

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Jag finner det väldigt meditativt att måla, se hur berättelserna målas fram på min modell. Känslan när man visar modellen för någon och de kan direkt känna det som jag avsett för modellen eller förstå mitt budskap är en underbar känsla.

Var hittar du inspirationen till dina byggbrojekt?

Inspirationen kommer oftast ganska spontant, kan vara när man kollar på filmer eller lyssnar på musik eller bara går i inspirerande miljöer. Jag brukar ofta diskutera idéerna med min sambo eller mina vänner för att få bra respons på om det är värt att fortsätta projekten.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Drömprojektet skulle vara att göra ett större diorama i stil av “mortal engines”, diselpunk tema alltså, rostiga flygskepp och många små modeller som leker busar och lagar de olika skeppen.

83. Wanted! Jack the Ripper

Sakarias Bank

Imperiets städer liknar det medeltida Europas. En viktig skillnad är att Imperiet är under hot från alla möjliga håll. Norrifrån attackerar dagligen onda människor och bestar. Söderifrån kommer ibland orcher i horder. Men kanske det största hotet finns inne i Imperiet självt. Delar av aristokratin syns inte under dagtid och det sprids hemska rykten om att de dricker blod när ingen ser. Nyligen har staden Altdorf utsatts för en rad hemska brott nattetid och polisen är förbryllad över bristen på spår…

Dioramat inspirerat av spelvärlden Warhammer.

84. Never trust a rat! / Lita aldrig på en råtta!

Sakarias Bank

Under Imperiets gator och gränder finns en annan civilisation. Råttor stora som människor samlas i hemlighet och gör räder mot mindre byar. Kejsaren och de offentliga auktoriteterna försöker tysta ned de rykten som sprids och råttmännen blir bara fler och fler.

Det enda som hindrar råttorna från en samlad attack är inbördes intriger.
De olika klanerna har alla olika syn på vilka metoder som är bäst, vilka vapen som är effektivast och framförallt beträffande vem som bör leda anfallen.

Att vara en framgångsrik råtta är att vara beredd när sveket kommer…

Dioramat inspirerat av spelvärlden Warhammer.

Sakarias Bank

Ålder: 29 år

När började du med modellbygge?

Jag gick i andra klass. Min pappa hade hittat ett gäng konstiga tennsoldater på loppis.
Jag tog med dem till skolan, och en kompis sade att hans storebror hade ett gäng liknande.
Vi gick hem till honom ett gäng efter skolan, och smög in i hans förbjudna rum. Som en riktig 90tals-fantasi. vördnadsfullt plockade han fram modellerna, en efter en. Sagan om Ringen hade inte kommit ut än, och vi hade ingen aning om vad en alv eller ett troll var. Våra fantasier fick därför hitta på egna historier om vad de fantastiska figurerna var. Jag var direkt såld.

Minns du din första modell? Vad var det i så fall?

Någon sorts häftig muskulös riddare med nästan läskig rustning och ett stort svärd. Jag har inte en aning om tillverkare, men jag tror att det var en tennfigur från 80-talet.

Vad driver dig att bygga modeller?

Den sociala miljön kring min hobby är fantastisk. Jag vet att var jag än flyttar, kan jag bara gå in i en hobbybutik och direkt få tre eller fyra kompisar.

Vi är ett gäng i Sverige som peppar varandra och träffas ofta. Vi åker ofta till tävlingar utomlands ihop, har workshops och zoomar nu under krisen. Alla har koll på alla, och alla sammanhang är positiva. Utan den sociala biten tror jag inte att jag fortfarande byggt och målat i samma skala efter en paus på gymnasiet. Utöver det sociala och tävlingarna finns det också något i själva byggandet och framförallt målandet. Det är min version av mindfulness.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

I vissa perioder handlar det mycket om priser. Jag vill bli erkänd. Men det är lite skamligt, att söka externa mål. När det är som roligast och bäst målar jag bara för min egen skull. Då kan jag flacka fritt mellan olika projekt och ändå uppnå flow. Målandet är väldigt mycket en del av vem jag är som människa, och reflekterar därför mina mål i livet. De perioder som definieras av att bara uppnå mål brukar också höra samman med de perioder i livet då jag akademiskt eller karriärmässigt vill bli framgångsrik. När jag hittar lugnet så känner jag inte sådana behov.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

Min hobby har en exceptionell internationell samverkan. Vi följer varandras utveckling och individuella projekt i sociala medier och på nätet. Vi deltar också i stora målartävlingar. Det går alltså alltid att hitta någon annan att bli inspirerad av. Det ses dessutom inte som något dåligt att sno idéer från andra, utan uppmuntras. Precis som för fotbollsspelare har vi alla våra favoritmålare (även för de av oss som redan är på toppen), och våra idoler har stilar som vi försöker emulera. Men inspirationen kommer från bredare källor än så. Filmer, musik, konst, naturen.

Man vet aldrig var en idé kan dyka upp, och jag vill tro att det är lättare för oss att bli inspirerade än t.ex. en hobbyist som försöker bygga en exakt kopia av en Spitfire från 1943 med korrekta historiska märkningar och detaljer.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Inte lika mycket ett drömprojekt, men jag skulle vilja åka på en årlig tävling i Monte San Savino, en liten by i Toscana. Lockelsen är uppenbar, tyvärr brukar både biljetter och hotellrum vara slutsålda långt före tävlingsdatumet (och ibland till och med innan datum presenteras).

Utställningens största anläggningar, utan numrering.

Reduttstriderna under slaget vid Poltava 1709 i skala 1:72

Christer Pettersson

Dioramat visar hur den svenska armén attackerar och försöker bryta igenom försvarslinjen i form av så kallade redutter, ett slags jordvallsbefästningar, under slaget vid Poltava (i nuvarande Ukraina) 28 juni 1709. Den svenska armén stod under befäl av fältmarskalk Carl Gustaf Rehnskiöld (Kung karl XII var sårad i foten och hade därför överlämnat befälet till Rehnskiöld). Den ryska sidan stod under direkt befäl av tsar Peter I.

Att storma och ta sig förbi redutterna var ett av de mest kritiska momenten för de svenska trupperna. Slaget slutade i ett förödande nederlag och kapitulation för den svenska sidan som förlorade mellan 6000 – 9000 man av de ca 17 000 som deltog i slaget. Den ryska armén vid Poltava utgjordes av omkring 42 000 man och förlusterna uppgick till någonstans mellan 4600 – 5900 döda och sårade.

Det var historikern Peter Englunds bok *Poltava* (1988) som inspirerade Christer Pettersson att börja bygga sin modell över slaget vid redutterna -ett projekt som i dagsläget har pågått under ungefär tio års tid. Christer har gjort grundlig research, bland annat på plats på det forna slagfältet, och har under byggets gång haft kontakt med såväl svenska som ryska historieforskare.

Dioramat är uppbyggt i sektioner med cellplastskivor som grund. Figurerna, som uppgår till en bra bit över tusen, är alla handmålade av Christer. De är huvudsakligen plastfigurer från tillverkaren Zvezda.

Skattkistan

Av konstnärerna Sandra Magnusson och August Örn Helgason, Uddebo.

Nyfikenhet är något som vi alla har gemensamt.
Skattkistor har en naturlig dragningskraft och förmåga att väcka din upptäckarlust och ta fram ditt inre barn.

Vad är det i den här enorma skattkistan? Är det något riktigt värdefullt? Kanske är den fylld till randen med det mest värdefulla som finns?

Kika i nyckelhålet så får du se vad för skatt som döljer sig i dess inre…

Modul-modelljärnväg av intressegruppen N-skala Väst

med landskapsmoduler av Alexander Ehn och Mikael Kyhlhage
Skala N (1:160)

Modulbyggare träffas och bygger en unik tillfällig bana. Var och en bidrar med sina delar.
Där finns också tåg mm. En banläggare skissar på en möjlig bana med stationer, huvudlinje, bibanor, industrier mm. Ett logistiknät byggs upp. Sågverket behöver timmer och då måste vi ha ett timmertåg. Sågverkets produkter skall till husföretaget som bygger med virket. Mer godståg. Personalen skall komma på morgonen med rälsbussen från den närbelägna staden o s v.

Christer Pettersson

Ålder: 67 år

När började du med modellbygge?

När jag var 13 – 14 år gammal byggde jag en del Airfix-flygplan och stridsvagnar. Plastmodeller.

Minns du din första modell, vad var det i så fall?

Min första egenbyggda modell som jag minns var en Sherman-stridsvagn i skala 1:72.

Vad driver dig att bygga modeller?

Skaparglädjen som följt mig genom livet och även påverkat mitt yrkesval. Har jobbat som bland annat museitekniker och scenograf. Jag har också arbetat med smycketillverkning.

Vad får du ut av ditt modellbyggande?

Jag samlar energi i lugn och ro. Man går liksom in i sin bubbla.

Var hittar du inspirationen till dina modellbyggprojekt?

I mitt fall i böcker och i människors berättelser.

Har du något ”drömprojekt”, i så fall vad?

Jag har nu jobbat med mitt Poltava-projekt i drygt tio år. Skulle kunna bli en fortsättning på det…

Har även en ubåt i skala 1:72 som jag vill börja bygga, då jag blivit väldigt inspirerad av andra modellbyggare som gör fartygsdioraman.

Ett tips för dig som bygger modeller, eller söker inspiration för att komma igång är att gå med i Facebook-gruppen ”Modellbygge”. Massor av tips, uppmuntran och inspiration!